

IV.1.2. A pócsi kegykép kultusza Bécsben

Földvári Katalin

„O Mutter mild, dein Gnadenbild, sey unser
Zuflucht, Schuß und Schild”¹

A bécsiek által „Ungarische Madonna”, vagy „Unsere Liebe Frau von Wien” névvel illetett kegykép máig a Stephansdom legnagyobb becsben tartott Mária-képe.² Az ikon számtalan látogatónak örvend, legtöbbjük Magyarországról érkezik, de Ausztria más részeiből és a szomszédos országokból is sokan felkeresik. A könnyező Szűzanya kegyképe kiemelkedő szerepet játszott a Habsburg-uralkodócsalád Mária-tiszteletében,³ és örök emléket állít annak a Zenta mellett vívott győztes csatának, melyet Abraham a Sancta Clara (1644–1709) beszédeiben a pócsi Szűzanya közbenjárásának tulajdonított.

Miután a kegykép könnyezésének (1696. november 4. – december 8.) híre eljutott Bécsbe, I. Lipót császár Eleonóra császárné kérésére és Marco d’Aviano (1631–1699) kapucinus szerzetes tanácsára elrendelte a kegykép Bécsbe szállítását.⁴ Az ikon megérkezését követően a városban öt hónapon keresztül (1697. július 7-től december 1-ig) nagymiséket és ünnepségeket tartottak. A képet Bécsben százezer hívő fogadta, a város püspöke, gróf Ernst von Trautson pedig papságával együtt körmenetben vonult elé, és kísérte a Favoritának nevezett császári nyári kastély kápolnájába, ahol a császári-királyi pár várta. Az ikon a kápolnából 1697. július 7-én az Ágoston-rendiek udvari

templomába került, ahol Eleonóra császárné egy gyémántokból és drágakövekből összeállított rózsával díszítette.⁵ Ezt követően a képet körmenetben újra a dómba vitték, és elhelyezték a kincstár melletti oltáron; tizennégy napon keresztül a nép is kifejezhette előtte tiszteletét.⁶ Az ikont ezután Bécs plébániáinak kérésére a város összes templomában bemutatták, mindenhol három napig volt nyilvános tiszteletre kihelyezve.⁷ 1697. december 1-jén vitték vissza ünnepélyes körmenettel a Stephansdomba, ahol a főoltáron helyezték el⁸ (1. kép). Eleonóra császárné a dómban történő elhelyezése alkalmából az ún. Rosa Mystica keretet és egy díszes ünnepi ruhát ajándékozott a kegyképnek.⁹

Miközben a pócsi kegykép körútját járta a császárvárosban, Savoyai Jenő herceg (1663–1736) 1697. szeptember 11-én, Zentánál győzelmet aratott a törökök felett, s ezt a diadalt a híres szónok, Abraham a Sancta Clara a pócsi ikon csodatevő erejének, a pócsi Mária közbenjárásának tulajdonította: beszédeiben kifejtette, hogy a kép megóvjá a kereszténységet az ellenségeitől, köpenyével mindenekelőtt Ausztriát és a hozzá tartozó országokat védi, tehát a pócsi kegykép a Habsburg-ház palládiuma. A császár 1701-ben egy bullával ösztönözte a pócsi Szűzanya csodatevő erejébe vetett hitet, és azt, hogy az alattvalók hozzá imádkozzanak a törökök feletti győzelemért.¹⁰ A pócsi ikon így a 17. század végén,

A tanulmány az MTA-SZAGKHF Lendület Görögkatolikus Örökség Kutatócsoport támogatásával készült.

¹ A mottó forrása: Zennegg, 1739, 149.

² Gruber, 2013, 40–41.

³ Bővebben: Földvári, 2015, 93–117.

⁴ Bővebben: Terdik, 1999, 156–157. Az uralkodó Fenesy György egri püspökhöz fordult, aki gróf Csáky Imre kanonokot bízta meg I. Lipót rendeletének végrehajtásával. 1697. március 1-jén az ikont százötven katona sortüzeének kíséretében levették az ikonosztáziáról, és először Kállóba vitték, majd innen Tokajon keresztül Kassára, aztán Pest, Buda és Győr érintésével Bécsbe szállították. Lásd Magyar, 1996, 85–97.

⁵ Annemarie Fenzl és Johann Weißensteiner szerint a rózsza szimbóluma a kis Jézus ábrázolásának azon típusára vezethető vissza, amelyen a Gyermekek egy piros virágot tart a kezében. Lásd Fenzl–Weißensteiner–Guber, 1997, 235.

⁶ Magyar, 1996, 93–94.

⁷ A kegykép útját részletesen közli: *Heylsamer Gnaden-Brunn...*, 1703, 28–46. Az ikonnal így összesen harminchárom körmenetet tartottak, a templomokban pedig százhuszonhat prédikációt, százhárom zenével kísért nagymiséket végeztek előtte, hatvannolc vecsernyét és kilencvenegy litániát énekeltek el, százharminchat rózsafüzért mondtak el nyilvánosan. Uott, 46.

⁸ Itt naponta többször – télen 5 és 12 óra között, nyáron már 4 órától – olvasott szentmisét, 11 órától pedig nagymiséket celebráltak előtte. Délutánonként 17 órától loretoi litániát, naponta háromszor – 9 órakor, fél 12-kor és a loretoi litánia után – rózsafüzért végeztek az ikon előtt. A rózsafüzér vasárnapok és ünnepnapok alkalmával trombita és dob kíséretében hangzott el. Minden rózsafüzér imádságokkal zárult, melyeket az arra kijelölt egyházi személy olvasott fel. Ennek a rózsafüzérnek a folyamatos végzése céljából Jakob Daniel von Tepsern, aki nyolc éven át volt Bécs polgármestere, 2000 forintos alapítványt tett. Bővebben: Földvári, 2017a, 407–423.

⁹ Rudolf Bachleitner szerint a kép elhelyezésének ez az újszerű módja, melynek során az ezüstkeret és a nagy sugárkoszorú egységet alkot az oltárasztallal és a főoltár tabernákulumával, később Bécs több temploma számára példaértékűvé vált. A Rosa Mystica keret 1776-ig díszítette az ikont, ekkor helyére a Franz Mack udvari ékszerész által készített, drágakövekkel ékesített keret került. A keret és az ünnepi ruha részletes leírását lásd: Bachleitner, 1961, 355; Fenzl–Weißensteiner–Guber, 1997, 235–238; Fenzl, 2014, 3.

¹⁰ Zeinar, 2003, 257.

(1)

a 18. század elején nemcsak Bécs városának, hanem az egész Habsburg Birodalomnak a védelmezőjévé vált¹¹ (2. kép).

A bécsi Stephansdombon elhelyezett eredeti pócsi ikon körül a 18. század folyamán sokszínű kultusz formálódott, amelynek körvonalai jól kirajzódnak a korabeli munkák segítségével.¹² A kegykép körüli kultusz kiformalódásában jelentős szerepe volt az *Abgetrocknete Thränen*¹³ című, 1698-ban megjelent nyomtatványnak, amely jelentősen hozzájárult egyrészt ahhoz, hogy az ikon rövid időn belül Bécs első, legnagyobb tiszteletben részesített kultuszképévé váljon, másrészt felerősítette azokat a mozzanatok, amelyek szorosabbra fűzheték a kegykép kapcsolatát Ausztriával és Bécs lakosságával.¹⁴ A kötet végéhez egy ötvennégy oldalas munkát kötöttek, amely Abraham a Sancta Clara három, közös cím alá foglalt prédikációját tartalmazza.¹⁵ Ezek a beszédek különböző módon kötődnek a pócsi kegyképhez, s legjelentősebb közülük az *Aller Freud und Fried* című prédikáció, amelynek meghatározó szerep jutott a kultusz bécsi kereteinek kijelölésében.¹⁶

Az ikonhoz két olyan ünnepnap kapcsolódik, amelyeket máig megtartanak. A kegykép Bécsbe érkezésének megünneplésére a július 2. utáni vasárnapon minden évben ünnepséget tartottak, melyen a császár is részt vett. A könnyezés emléknapját (november 4.) pedig háromnapos áhítattal ünnepelték meg, naponta két nagymisével.¹⁷ Barokk ünnepélyességgel emlékeztek

¹¹ Aurenhammer, 1956, 66; Hubert Zeinar említi, hogy a pócsi kegykép előtt egy másik ikon, a *Napba öltözött Asszony* („Maria in der Sonne”) képe töltötte be a város és a birodalom palládiumának szerepét. Lásd Zeinar, 2003, 261–262; lásd még: Terdik, 1999, 156–157.

¹² Földvári, 2017a, 407–423.

¹³ *Abgetrocknete Thränen...*, Nürnberg–Frankfurt, 1698.

¹⁴ A kegykép kultuszának három fő alapeleme volt: 1. A könnyezés megszűnése: az ikon Bécsben nem könnyezett. 2. A kegykép otthonra talált a császárvárosban: a kötet címlapelőzékén az ikon a Maria Stiegen-templomban látható, fölötte „in propria venit” felirattal, vagyis a kép hazatért, megérkezett a saját tulajdonába. 3. Az ikon védelmet nyújt a törökök fenyegetésével szemben. Bővebben: Knapp, 1996, 61–79.

¹⁵ *Aller Freud und Fried* (1697. szeptember 22. után készült), *Brunst zu Wienn von Wasser* (1697. augusztus 8-án hangzott el), *Baare Bezahlung* (Abraham a Sancta Clara 1697. szeptember 22-én, a Bécs 1683-as török veszélytől való megszabadulása alkalmából tartott zárandoklaton mondta el Bécsújhelyen).

¹⁶ A beszédek szövegein keresztül megnyilvánuló kultuszelemek Mária konkrét kegyképen át kifejeződő speciális patronátusára utalnak: 1. Hangsúlyozzák az ikon csodatévő erejét (az egyszerű *Tafelbild*-ből, táblaképből *Gnadenbild*, vagyis kegykép lett). 2. Kiemelik a pócsi kép helyi és nemzeti sajátosságait, betagolódását a helyi politikai összefüggésekbe (a császári család nyilvános tisztelete, a palládiumfunkció, mely által a kép biztosítja a birodalom békéjét). 3. Negatívan ítélik meg ugyanakkor a kép kapcsolatát Magyarországgal: hazánk rosszul gondoskodott a kegyképről, Magyarország rossz szomszédja Ausztriának – a kötet összefoglalója ezzel a kép kisajátítására, az osztrák kultusz közvetlenebbé tételére törekedett. 4. A speciális patronátus elemei között helyet kapott a török motívum, hiszen az ikon védelmet nyújt az oszmán fenyegetés ellen. 5. Többször felvetődik a könnyezés jelentésének a kérdése: Miért sírt a pócsi Szűzanya? A beszédek ezt a csodás eseményt különböző módokon magyarázzák: a) a könnyezés a kép segélykiáltása, hiszen Magyarországon veszélyben volt, ezért kellett Bécsbe vinni; b) a csodán keresztül Mária kinyilvánítja, hogy együttérez Magyarországgal; c) a Szűzanya a zentai győzelem miatt hullatott örömkönnyeket.

¹⁷ Az első 9 órától, a másodikat pedig 11 órától végezték, amikor azonban az uralkodói udvar is jelen volt, a 11 órás misére meghívott püspökök és előljárók vecsernyét, prédikációt és litániát tartottak. Lásd Zennegg, 1739, 26–29.

(2)

meg 1747-ben a kép Bécsbe vitelének ötvenedik,¹⁸ majd 1797-ben a századik évfordulójáról.¹⁹

A kegykép Bécsbe érkezésétől kezdve közel száz éven át a dómnak két zenekara volt két karmesterrel, amelyek közül az egyik zenekar kizárólag a pócsi ikon szolgálatában állt.²⁰ Az oltárnál történő szertartások biztosítása érdekében Bécs városa mellett számos magán-személy tett alapítványokat.²¹ A zenei kíséretet színesítette, hogy a 18. század második felében kialakult egy speciális énekepertoár is a pócsi ikon tiszteletére. A Christoph Zennegg által szerkesztett, 1739-ben Bécsben kiadott kötet „Marianische Lob-und Bitt-Gesänger, oder Reim-Gebett” című fejezete húsz olyan, a könnyező pócsi ikont megszólító dalt tartalmaz, amelyeket körmenetek vagy zarándoklatok alkalmával, illetve a vecsernye során énekeltek.²²

Az Eleonóra császárné által elkezdett ajándékozást az ikon Stephansdomban való elhelyezésétől kezdve számos előkelőség folytatta.²³ A hódolat kifejezéseként számtalan fogadalmi adomány került a kegyképre,²⁴ illetve az azt körülvevő falakra.²⁵ A votív tárgyak között az ékszerek mellett a 18. század elején még látni lehetett különböző, viaszból öntött figurákat is, amelyek pólyás, illetve női és férfialakokat, fog-sorokat, lábakat, kezeket, szemeket, melleket és

¹⁸ A kegykép előtt az 1747. július 1–9. között megrendezett ünnepségen elhangzott tizenöt beszédet gyűjtötte egybe: *Funftzig-Jähriges Jubel-Fest...*, Wien, 1747.

¹⁹ Erre az évfordulóra a következő kötet jelent meg: *Gebet und Gesang...*, Wien, 1796.

²⁰ A pócsi kegykép szertartásainak zenei kísérete Mária Terézia és II. József tiltó intézkedéseinek következtében szűnt meg.

Az 1783-ban hozott istentiszteleti rendelet nem engedte meg többé Bécs egyik templomában sem, hogy énekkel és orgonakísérettel misézzenek, ahogy az ünnep- és vasárnapokon is megtiltotta a zenekar által kísért misét, s megszűntek az alapítványi misék is.

A kegyképnél felcsendülő zenei kíséretéről bővebben: Hochradner–Vörösmarty, 2000, 133–176.

²¹ Joseph Ogesser említi, hogy a városi tanács megrendelésére 1747-ben készült egy 7251 gulden értékű nagy ezüstcsillár, majd hat ezüst gyertyatartó 1988 gulden értékben (Ogesser, 1779, 302). A tanács elrendelte továbbá, hogy a kegyképnél mindennap ünnepélyes nagymisést végezzenek, ami II. József rendeletéig meg is történt. A pócsi ikonhoz kapcsolódó szertartások zenei kíséretének ünnepélyesebbé tétele céljából néhányan a kegyképet tették meg örökösükké: 1707-ben Michael Kurz udvari kereskedő végrendeletében úgy rendelkezett, hogy a máriapócsi kegyképnél vasárnapokon és ünnepnapokon elrendelt szertartást az eddiginél nagyobb zenei kíséret mellett tartsák meg, s erre 17 700 forintos alapítványt tett. Hasonlóan végrendelezett egy Franz Zwegen nevű bécsi polgár is, illetve 1716-ban Andreas Huttauer udvari írnok és Adam Perchtold gnadendorffi plébános is. Lásd Donin, 1884, 14; Magyar, 1996, 95; Ogesser, 1779, 302.

²² Zennegg, 1739, 133–172. A nagyrészt sok versszakból álló énekek mellett az olvasó a hozzájuk tartozó dallamot is megtalálja, hiszen a kötet összeállítója vagy közli a kottát, vagy pedig hivatkozik egy ugyanilyen dallamú ismert egyházi énekre. A szövegeknél alkalmanként történik utalás elterjedtebb Mária-énekekre, kivétel nélkül átköltésekről szólnak (valószínűleg Christoph Zennegg tollából). Mivel a Zennegg által közölt énekszövegek kifejezetten arra szolgálnak, hogy a pócsi oltárnál adják elő őket, így használatuk a pócsi kegykép tiszteletére korlátozódott. Lásd Hochradner–Vörösmarty 2010, 165–175.

²³ Az ikon történetét bemutató munkák mellett az *Erneuert- und vermehrter Gnaden-Brunn...* című könyv is kiemelten foglalkozik ezekkel. Vö. Bachleitner, 1961, 355; Cser-Palkovits, 1984, 60; Ogesser, 1779, 301; Zennegg, 1739, 29–30.

²⁴ Joseph Zykan számol be arról, hogy 1961-ben röntgenfelvételt készítettek az eredeti pócsi ikonról, és a kép fatábláján számos apró lyuk volt látható, ami arra utal, hogy a kisebb adományokat szeggel erősítették fel (Zykan 1971, 5). A kegyképre rögzített ékszereket a 20 ezer korona értékű aranykoronákkal együtt 1903. március 19-én ismeretlen tettesek ellopták (Gruber, 2011, 129).

²⁵ Bővebben: Földvári, 2014, 295–302.

lovakat formáztak.²⁶ A votív figurák mellett kedvelt volt a hálatáblák adományozása is.²⁷

Rendkívüli fenyegetés esetén a Szűzanyát „hivatalosan” mindig a pócsi kegyképen keresztül szólították meg, járványok és háborúk idején körmenetet és többnapos áhítatot tartottak, melynek során egyháziak, világiak és társulatok az előírt időben és rendben megjelenve imádkoztak és énekeltek.²⁸

A törökvesz elmúltával, a 18. században azonban változás következett be a pócsi kegykép tiszteletében (amely első helyen állt az ún. török Madonnák között), és hozzá is, ahogy a korábban törökveszély esetén megszólított ikonokhoz, inkább a pestistől való megmenekülés reményében imádkoztak.²⁹ Gustav Gugitz *Sagen und Legenden der Stadt Wien* című könyvében arról ír, hogy a pócsi kegykép emellett a tűz elleni védekezés céljára is szolgált: „...a kegykép Bécs számára a tűz ellen is védelmet nyújtott. A Stephansdom tornyára abba az irányba,

ahonnan a tüzet látták, egy olyan vörös zászlót vontak fel, amelyet a pócsi Mária-kép díszített.”³⁰

A kép csodatevő erejével kapcsolatban mindezek mellett egyre inkább előtérbe került az a hit, hogy különböző betegségekből is gyógyulást nyernek a hozzá imádkozók.³¹ Emil Hofmann a Stephansdomot bemutató, 1906-ban megjelent munkájában említi, hogy ezt a Madonnát a nép a „súlyos betegségben szenvedők megmentőjeként” tiszteli.³² Thomas Ertl 1735-ben a pócsi kegykép kultuszának már csak két motívumát említi: 1. A török motívum összekapcsolódott a Loreto-kultusszal: nyilvános áhítatokon elmondják a loretoi litániát. 2. A másik fő jellegzetesség a kegyképnek tulajdonított mirákulumok (gyermekes, hirtelen veszély, végtagbántalmak, hajótörés, pestis).³³

Az ikon népszerűségét mutatja az is, hogy a 18. század folyamán számos másolat készült róla, melyeket nemcsak Bécs városában, hanem Ausztria,³⁴ Németország³⁵ és Svájc³⁶ különböző településein is tisztelték. Ezek a reprodukciók nem

²⁶ Gugitz, 1955, 42.

²⁷ Friedrich Tilmezt például 1722-ből „megszámlálhatatlanul sok offert és hálatáblát” említ (Tilmez, 1722, 275).

²⁸ Így tett 1713-ban, amikor Bécsben ismét kitört a pestisjárvány, VI. Károly császár is, aki egy körmenetet követően a pócsi ikonhoz fohászzkodott. Lásd Zennegg, 1739, 28–29.

²⁹ A Christoph Zennegg által összeállított énekgyűjteményben is találunk példákat olyan dalokra, amelyek kifejezetten a pestis elleni védelemre kérték a Könnyező Szűzanyát: Zennegg, 1739, 140–142 (*Um Abwendung der Pest*), 149–151 (*Bitt-Gesang*), 151–152 (*Bitt-Gesang*).

³⁰ Gugitz, 1952, 90–91.

³¹ Bizonyítják ezt a két fennmaradt mirákulumos könyvben feljegyzett esetek: *Heylsamer Gnaden-Brunn...*, 1703, 57–279; Zennegg, 1739, 36–172. A kép előtt történt imameghallgatásokról: Földvári, 2017b, 122–132.

³² Hofmann, 1906, 153.

³³ Ertl, 1735, 11–19.

³⁴ Az ausztriai Altenfelden templomában lévő kegykép-reprodukciót 1793-ban egy Maria Magdalena Gahleitner nevű parasztasszony találta szénagyűjtés közben. A következő ötven évben egy parasztházban őrizték ezt a képet, amíg egy Teresia Bichler nevű asszony álmában azt az utasítást nem kapta, hogy vigye vissza arra a helyre, ahol megtalálták. A fia, Mathias egy gyógyító forrás mellett álló fára erősítette az ikont. A kép egy, a máriapócsi csodás könnyezést ábrázoló részmentszet. A heiligenkreuzi apátság is büszkélkedhet egy kegyképmásolattal, amely 17. századból való, és a kincstár bejáratánál van elhelyezve. A Petronell-Carnuntum és Rapottenstein településeken található reprodukciók az Abensperg-Traun család kastélyaihoz kapcsolódnak. A petronelli kép keletkezése a 17. század végére datálható, míg a rapottensteini rézből készült másolatról egy 1736-os inventárium tesz említést. Ez a kép később eltűnt. A Ginzersdorf település Szent Erzsébetről elnevezett templomának sekrestyeajtója fölött függő másolat az 1800 körüli évekből származik. A hodigitria a bécsi mintát követi. A rastenfeldi Mária mennybevételé plébániatemplom déli kápolnájának ún. pestisoltárán két máriapócsi kegykép is található, melyek az altenfeldeni stílusában készültek. Stranzendorf temploma 1733-ban épült, a keleti fala előtt álló stukkóoltáron egy Mária-ikon látható. Az ábrázolás nagyon hű másolata a pócsi kegyképnek. Weichselbaum kegyhelyének legendája egy ciszterci szerzetesről tudósít, aki 1749-ben egy fára Mária-képet erősített, amit a favágók Weichselbaum településre vittek. A kép azonban többször visszatért megtalálásának helyére, s miután ezek a csodás események kitudódtak, élénk búcsújárás vette kezdetét, amelynek hatására 1792–1793 között megépült a ma látható kis templom. A tirolai Telfs templomának kegyképmásolata szorosan kapcsolódik az ott található kolostor történetéhez: a provinciális, P. Eustach ugyanis megfogadta, hogy ha I. Lipót császár hozzájárul a kolostor megalapításához, Telfsbe viszi a Mária-ikon másolatát. Az általa megígért, 1700-ban készült ikont hozzá is érintették az eredetihez azért, hogy a kegykép csodatevő erejét átvigyék rá. Hans Aurenhammer említést tesz továbbá nagyon röviden azokról a másolatokról is, amelyek Aggsbach-Markt plébániatemplomában (1700 körül keletkezett kép), illetve Benndorf és Klausen-Leopoldsdorf templomaiban láthatóak (Hans Aurenhammer, 1956, 86–87; Ivancsó–Betz–Imfeld, 1997, 77–82).

³⁵ Kindsbach Sárlos Boldogasszony plébániatemploma őriz egy kegyképmásolatot, amely egy D. P. H. Biot nevű tisztnak köszönhetően került a településre 1704-ben. Az ikon előtt történt imameghallgatásokról szóló beszámoló a 18. században búcsújárást indított el. A passauai Szent Pál-plébániatemplom ikonmásolatát 1700-ban festette Franz Werner von Tamm (1658–1724) bécsi császári udvari festő, aki a Szűzanyát rózsakoszorúval körülveve ábrázolta, utalva a „Rosa Mystica” címre. A vornbachi bencés kolostor 1700-ban készült kegyképmásolata, amelyet ma az apátsági rész konferenciatermében őriznek, szintén Von Tamm munkája. Lásd Ivancsó–Betz–Imfeld, 1997, 82–84.

³⁶ Vals kis zárándoktemploma is büszkélkedhet egy ikonmásolattal, amit a valsi káplán, Johan Berni van Leis adományozott

(3)

egyszerűen az ájtatosság és az emlékezet kellékei voltak, hanem az eredeti kegyképhez hasonlóan a Szent jelenlétét és működését is biztosították, melynek megfelelően maguk a másolatok is olyan csodatevő kegyképekké váltak, amelyek körül a hozzájuk kapcsolódó legendáknak köszönhetően bűcsújáró és votív kultusz, illetve ájtatosságok széles köre jött létre.³⁷

A 18. századi Bécsből az eredeti pócsi kegyképnek négy másolata ismert; ezek közül a Leopoldstadt (2. kerület) Nepomuki Szent János tiszteletére emelt templomában elhelyezett ikon köré fűződő legendát több szerző is kiemeli.³⁸ A képet az 1723-ban kitört pestisjárvány idején különösen tisztelték, és amikor évekkel később a betegség ismét megjelent Bécs városában, az emberek nemcsak az eredeti kegyképet keresték fel, hanem ezt a másolatot is: „Amikor Bécset 1730-ban a pestis uralta, és néhány házat emiatt le kellett zárni, a betegek éjjel kimásztak az ablakokon, nagy erőfeszítéssel sikerült eljutniuk az irgalmas anya képéhez, ott maradtak, hogy egész éjjel imádkozzanak, és reggel megszabadulva a bajtól, teljesen egészségesen mentek haza.”³⁹ (3. kép)

A bécsi lichtentali „Tizennégy segítőszent” plébániatemplomában (9. kerület) Hans Aurenhammer szerint 1820. október 22-én helyezték el egy kegyképmásolatot a főoltáron.⁴⁰ A kép a bécsi ikont barokk, gazdagon díszített koronákkal, gyöngyökkel, nyakláncokkal és aranydíszekkel ábrázolja. A reprodukció alsó harmadát ezüst fogadalmi szívek díszítik, amelyek az Istenszülő felé intézett, meghallgatott kéréseket szimbolizálják.⁴¹

A város 3. kerületében fekvő Szent Miklós-templom ikonmásolata sajnos elkallódott az idő folyamán. Aurenhammer azt írja róla, hogy a kegykép tűzvész esetén való tiszteletét egy magángyűjteményben lévő szentkép örökölte meg, amelyen Szent Flórián és Szent Miklós áldják az ikont, alattuk pedig egy, a Szent Miklós-templom előtt elhaladó körmenetet ábrázolt az ismeretlen művész. A kép felirata: „Óvd meg az egész országot a tűzvésztől és minden veszélytől mindenkor!”⁴²

Végül a bécsi Minorita templom is őrzött egy kegyképmásolatot, amelyet feltehetőleg a bécsi misztikus, Christina Rigler adományozott 1706-ban, de sajnos ez sem maradt fenn.⁴³

Képjegyzék

1. Körmenet a kegyképpel Bécsben. Fametszet, Petrasovszky Manó (Az 1946-os *Ékes virágszál* illusztrációja)
2. A kegykép a Stephansdom főoltárán. Metszet, 19. század (Donin, 1884 nyomán)
3. A pócsi kegykép másolata a bécsi Nepomuki Szent János-templomban

1707-ben. Ő a kegykép Bécsbe érkezésekor teológiát tanult ott, és így került a másolat birtokába. A Verdasio és Siebeneich kápolnáiban látható másolatok az eredeti ikon csodás könnyezését is megörökítik, véres könnyekkel. Utóbbi ikonon a pócsi Szűzanya ábrázolása alatt a fogadalmi képek mintájára szerepelnek a különböző fogyatékoságokkal küzdő koldusok és betegek is. Lásd Ivancsó–Betz–Imfeld, 1997, 84–86.

³⁷ Rettenbeck, 1963, 87–89.

³⁸ Gugitz, 1952, 97; Köhler, 1846, 66–68.

³⁹ Köhler szerint ez történeti adatokkal is igazolható, mivel ismeretes, hogy a városnak ezen a részén egyetlen ember sem halt meg ekkor pestisben: Köhler, 1846, 67.

⁴⁰ Aurenhammer, 1956, 86.

⁴¹ Ivancsó–Betz–Imfeld, 1997, 39.

⁴² Aurenhammer, 1956, 86–87.

⁴³ Aurenhammer, 1956, 86; Gugitz, 1955, 32.